

בין הלב לעין
הרב מואיז נבון

A Psychiatrist presented Rorschach inkblot tests to a client. He showed him an inkblot and asked him what he saw. "Why it's a tiger attacking a deer," the client answered. The Psychiatrist then showed him a second inkblot, and the client answered, "It's two men fighting." To a third inkblot, the man responded, "It's a man beating his wife." To a fourth, "A man killed someone in a robbery." And so it went through about 15 inkblots; each time, the client saw animals or humans fighting, beating, or killing each other. In one case, he saw a man killing himself, a suicide. At the end the Psychiatrist turned to the client and said, "You seem to have a very aggressive personality. There's a lot of anger in you." To which the client responded angrily, "Me? I'm the one who has an aggressive personality? Who showed me all those violent pictures?!"

פרשת שלח פרק יג –

(א) וידבר יקוק אל משה לאמר: (ב) שלח לך אנשים (ג) ואלה שמותם ... (ד) ואלה שמות האנשים אשר שלח משה לתור את הארץ ויקרא משה להושע בן נון יהושע: (ז) וישלח אתם משה לתור את ארץ כנען ... (יח) וראיתם את הארץ מה הוא ואת העם הישב עליה החזק הוא הרפה המעט הוא אם רב: ... (כא) ויעלו ויתרו את הארץ ... (כה) וישבו מתור הארץ מקץ ארבעים יום: (כו) וילכו ויבאו אל משה ואל אהרן ואל כל עדת בני ישראל אל מדבר פארן קדשה וישבו אתם דבר ואת כל העדה ויראום את פרי הארץ: (כז) ויספרו לו ויאמרו באנו אל הארץ אשר שלחתנו וגם זבת חלב ודבש הוא וזה פריה: (כח) אפס כי עז העם הישב בארץ והערים בצורות גדלת מאד וגם ילדי הענק ראינו שם: (כט) עמלק יושב בארץ הנגב והחתי והיבوسی והאמרי יושב בהר והכנעני יושב על הים ועל יד הירדן: (ל) ויהס כלב את העם אל משה ויאמר עלה נעלה וירשנו אתה כי יכול נוכל לה: (לא) והאנשים אשר עלו עמו אמרו לא נוכל לעלות אל העם כי חזק הוא ממנו: (לב) ויצאו דבת הארץ אשר תרו אתה אל בני ישראל לאמר הארץ אשר עברנו בה לתור אתה ארץ אכלת יושביה הוא וכל העם אשר ראינו בתוכה אנשי מדות: (לג) ושם ראינו את הנפילים בני ענק מן הנפילים ונהי בעינינו כחגבים וכן היינו בעיניהם:

פרשת שלח פרק טו –

... (לז) ויאמר יקוק אל משה לאמר: (לח) דבר אל בני ישראל ואמרת אליהם ועשו להם ציצת על פני בגדיהם לדרתם ונתנו על ציצת הכנף פתיל תכלת: (לט) והיה לכם לציצת וראיתם אתם וזכרתם את כל מצות יקוק ועשיתם אתם ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם אשר אתם זנים אחריהם: (מ) למען תזכרו ועשיתם את כל מצותי והייתם קדשים לאלהיכם: (מא) אני יקוק אלהיכם אשר הוצאתי אתכם מארץ מצרים להיות לכם לאלהים אני יקוק אלהיכם: פ

רש"י במדבר פרשת שלח פרק טו פסוק לט

ולא תתורו אחרי לבבכם - כמו (לעיל יג כה) מתור הארץ. הלב והעיניים הם מרגלים לגוף ומסרסרים לו את העבירות, העין רואה והלב חומד והגוף עושה את העבירות:

מלבי"ם במדבר פרק טו פסוק לט

והנה דעת רבים שהתעוררות חמדת הלב אל העברה בא מסבת החושים כמ"ש "העין רואה והלב חומד", ואמרו שאין אדם מתאוה אלא ממה שראו עיניו. אמנם חז"ל דינקו ההפך כי בצד א' לולא קדמו ציורי התאוה למשול בלבו בדרך רע או דרכי המינות שמשלו בלבו להסיר מפניו יראת ה' ופחדו, לא היה נפעל ממראה עיניו. ומה שנפעל ממראה עיניו אל התאוה, זה אות כי כבר סללו ציורי התאוה מסלה בלבבו מקודם, וכן שקדמו בלבו מחשבות און להקל ביראת ה' המשקיף על נסתרו ונגלהו. ...

ספרי במדבר פרשת שלח פיסקא קטו

... ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם: מגיד שהעיניים הולכות אחר הלב. או הלב אחר העיניים [היית אומר]? והלא יש סומא שעושה כל תועבות שבעולם! הא מה ת"ל "ולא תתורו אחרי לבבכם" מגיד שהעיניים הולכות אחר הלב. ר' ישמעאל אומר "ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם" למה נאמר? לפי שהוא אומר "שמח בחור בילדותיך והלך בדרכי לבך" (קהלת יא ט) - בדרך ישרה או בדרך שתוצה ת"ל "ולא תתורו אחרי לבבכם".

קהלת פרק יא פסוק ט - שמח בחור בילדותיך ויטיבך לבך בימי בחורותיך והלך בדרכי לבך ובמראי עיניך ודע כי על כל אלה יביאך האלהים במשפט:

העמק דבר, שמות יג:טז

בירושלמי ברכות ספ"א "ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם", ליבא ועינא תרי סרסורי דעבירה נינהו. העין רואה והלב חומד, ואע"ג שהעין רואה תחילה, מ"מ ראייה ראשונה היא יכולה להיות פתאומית ואי אפשר להיות נזהר בה, כדאי בע"ז ד' כי ברשב"ג, אלא אזהרה היא שלא יהא הלב חומד ויוסיף להביט בעבירה, אלא יסיר עיניו מראות ברע, מש"ה יש לשעבד תחילה הלב.

~ המרגלים ~

תלמוד בבלי מסכת סוטה דף לד עמוד ב

ויחפרו לנו את הארץ - אמר ר' חייא בר אבא: מרגלים לא נתכוונו אלא לבושתה של ארץ ישראל, ...

תלמוד בבלי מסכת סוטה דף לה עמוד א

וילכו ויבאו - א"ר יוחנן משום רבי שמעון בן יוחי: מקיש הליכה לביאה, מה ביאה בעצה רעה, אף הליכה בעצה רעה. [שמתחילה להוציא דבה נתכוונו - רש"י].

תלמוד בבלי מסכת סוטה דף לד עמוד ב

אמר רבי יצחק, דבר זה מסורת בידינו מאבותינו: מרגלים על שם מעשיהם נקראו, ...

מדרש תנחומא (ורשא) פרשת האזינו

(ז) [לב, ז] זכור ימות עולם בינו שנות דור ודור, לעולם יבדוק אדם בשמות לקרוא לבנו הראוי להיות צדיק כי לפעמים השם גורם טוב או גורם רע כמו שמצינו במרגלים ... סתור בן מיכאל על שהיה בלבו לסתור מה שכתוב מי הוא כאל ה', ואומר אין כאל ישורון, נחבי בן ופסי החביא האמת ופסה האמונה מפיו כמו פסו אמונים מבני אדם (תהלים יב) לומר דברי כזבים על הקדוש ברוך הוא ונעשה מך, וכך נמצא בספר רבי משה הדרשן.

דף על הדף סוטה דף לד עמוד ב

במדרש תנחומא (פרי האזינו) איתא: שהיה בלבו לסתור מה שכתוב: מי כמוך באלים ה' וכו', וצריך ביאור מה הפירוש "שהיה בלבו"! הרי סתור בפיו וכמו שמבואר בפסוקים ולא היה זה רק במחשבתו.

ספר מורה הנבוכים חלק א פרק לט -

... [לב] הוא שם המחשבה גם כן, לא לבי הולך, רוצה לומר הייתי נמצא במחשבתו כשאירע כך וכך, ומזה העניין ולא תתורו אחרי לבבכם, רוצה לומר רדיפת מחשבותיכם, אשר לבבו פונה היום, ... וכן אמרו ואוילים בחסור לב ימותו, כלומר בחסרון עצה, ... והוא שם הרצון, ... והוא שם השכל ... כל מקום כפי עניינו, ...

ואולי הפי' שכעת הי' זה רק במחשבתו, ואח"כ ביצע בפיו. וכעין שאיתא בשם כ"ק אדמו"ר בעל האמרי אמת זצ"ל, דבעת השליחות היה זה רק ענין מחשבה רעה שבלב אצל המרגלים ואח"כ נהי' מזה מעשה וזה"פ בדברי המדרש הנ"ל ודו"ק.

שפת אמת במדבר פרשת שלח [תרמ"ה]

בענין נסיון המרגלים. כי הם היו הדור שקיבלו התורה מהר סיני. וכניסת ארץ ישראל הי' תיקון הבריאה ... [והם] היו מוכנים לקבלת התורה ברצון שלם שהקדימו נעשה לנשמע [אבל] מבחי' א"י הי' קשה להם לבוא. ... כי בהיותם במדבר הי' טוב להם ונראה להם שח"ו יהי' ירידה בכניסתם לארץ. אכן באמת בני' נבראו בעולם להעיד על הבורא ית' ולתקן כל הבריאה. וזה ... כחן של ישראל שנשמתו גבוה מאוד ומתלבשין בגופות בעוה"ז וע"י מגביהין הכל. ... [ומפני] שהיה להם במדבר ג' מתנות הטובות [1] מן [2] ובאר [3] וענני כבוד, [היה] קשה להם לצאת מן המדבר. וניחם הקדוש ברוך הוא אותנו כי נשאר הארה מאלה הג' מתנות. וחלה ונסכים הוא זכר ממך ובאר. וציצית בחי' החסד ענני הכבוד. וכי בציצית לדורותם שזה נשאר גם לנו בגלות [וי"ל ע"י שהיא בחי' החסד נשאר לעולם. וי"ל דלכך התכלת שהיא התקשרות למתק הדין בתוך החסד כמ"ש בזוה"ק תרומה קל"ז א' לכן נחסר לנו עתה] ועיקר ענני הכבוד הי' מה שהקב"ה כביכול נהג אותם כמ"ש הולך לפניו יומם. וזה ענין הציצית עיטוף הוא לבטל אל הנהגות השי"ת. ואז הבוטח בה' חסד יסובבנהו. וכן רמזו חז"ל שאאע"ה אמר אם מחוט. פי' שהי' כל הבטחון שלו בהבורא ית' ואל תאמר אני העשרתי כו'. ולכן זכה להיות חסד ה' חופף עליו ועל כל תולדותיו. והוא החוט של חסד שנמשך מלמעלה בכל יום. וקרח שאמר טלית שכולה תכלת אינו דין שיפטר שהוא הי' שורש הדינים אבל באמת הכוונה בחוט תכלת שיתהפך לחסד כמ"ש והיה לכם לציצית:

ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם